

Бондаренко Є. І.,
кандидатка юридичних наук, доцентка
кафедри публічного та міжнародного права
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
Київ, Україна

СТРАТЕГІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СФЕРІ ОСВІТИ ЯК ЕТАП ЕВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ УКРАЇНИ

Гендерний мейнстрімінг (gender mainstreaming policy) як системна стратегія створення рівних можливостей для жінок і чоловіків, подолання асиметрії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та дискримінації за ознакою статі в усіх сферах життєдіяльності суспільства є одним з пріоритетів політики країн ЄС.

Освіта є процесом, що триває все життя і відіграє вирішальну роль в економічному та соціальному розвитку Європи. Від дошкільної освіти до освіти для дорослих жінки та чоловіки продовжують стикатися з гендерними стереотипами та дискримінацією, що може мати глибокий вплив на їхній вибір освіти та кар'єрного шляху. Усунення цих бар'єрів поклало б край сегрегації освіти за статтю.

Гендерні виклики в системі освіти є перешкодою для економічного зростання та кращих можливостей кар'єрного зростання, особливо для жінок. Однією з головних проблем є те, молодь, як правило, обирає предмети відповідно до традиційних гендерних ролей. Це один із висновків дослідження Європейського інституту гендерної рівності (EIGE) [1].

Зменшення гендерного розриву в галузі науки, технологій, інженерії та математики (STEM) може допомогти підвищити зайнятість і продуктивність жінок і зменшити професійну сегрегацію. Зрештою, це сприяло б економічному зростанню як за рахунок підвищення продуктивності, так і активізації ринку праці. Однак, незважаючи на високі можливості працевлаштування та високопродуктивну роботу в цій сфері, зараз лише невеликий відсоток жінок обирають та завершують навчання за предметами STEM [2].

Саме тому, світовим товариством проблема забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти розглядається у контексті прав людини. Міжнародні організації визнають вирішальне значення освіти для розвитку особистості, суспільства, держави.

На європейському рівні інституції ЄС відповідають за впровадження гендерного підходу, тоді як на національному рівні це залежить від урядів держав-членів. Однак це не лише відповідальність конкретних осіб, які працюють у певних сферах чи підрозділах. Мають бути створені окремі структури та призначені відповідальні особи щодо впровадження гендерного підходу у різних сферах.

В Україні реалізація державної політики та провадження просвітницької діяльності щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків здійснюються відповідно до Закону України "Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" [3].

У грудні 2022 року, Кабінет Міністрів України схвалив Стратегію впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердив операційний план з її реалізації на 2022-2024 роки, на виконання пункту 2 Плану заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих у межах міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1578-р. [4, 5].

Зазначена Стратегія визначає базові принципи, цільові групи, стратегічні цілі та завдання щодо реалізації державної політики стосовно забезпечення рівних прав та

можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти. Метою Стратегії є також запобігання та протидія будь-якій дискримінації у сфері освіти для всіх учасників освітнього процесу на всіх рівнях освіти.

Документ зосереджує увагу на чотирьох стратегічних цілях:

- комплексне впровадження принципів, політики і заходів щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, поваги до людської гідності та недискримінації у нормативно-правових документах у сфері освіти як одне з ключових питань фундаментальних прав і пріоритетів у контексті євроінтеграції;
- посилення ролі закладів освіти у координації дій суб'єктів реалізації державної політики щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у сфері освіти, запобігання та протидії насильству і дискримінації та вдосконалення освітнього процесу на засадах рівності прав та можливостей жінок і чоловіків, поваги до людської гідності, недискримінації, інклюзивності та протидії насильству, зокрема за ознакою статі;
- посилення компетенції і можливості професійної спільноти фахівців з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, розширення міжнародної співпраці у напрямі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків;
- забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидія будь-якій дискримінації, впровадження практик інклюзивності у сфері освіти як основи для подолання наслідків військових дій і післявоєнної відбудови України [5].

Дані статистики та досліджень засвідчують значну фемінізацію сфери освіти (представленість жінок становить близько 78,3 відсотка), проте кількість жінок і чоловіків відрізняється на різних ланках освітньої ієрархії та на різних рівнях освіти. Якщо у закладах дошкільної освіти 98,3 відсотка педагогічних працівників становлять жінки, у закладах вищої освіти чоловіки становлять практично половину викладацького складу. Стереотипи за ознакою статі в кадровому та освітньому менеджменті є перешкодою для кар'єрного та професійного зростання працівниць/ працівників і призводять до прийняття управлінських рішень [5].

Саме тому, ефективна реалізація політики гендерного мейнстримінгу в Україні дозволить не тільки подолати асиметрії у суспільстві, забезпечити належний доступ до реалізації прав чоловіків та жінок у різних сферах суспільного життя, а також призведе до економічного зростання країни та органічної інтеграції у європейський простір.

Список використаних джерел:

1. Education is key for breaking gender stereotypes. URL: <https://eige.europa.eu/news/education-key-breaking-gender-stereotypes> (дата звернення: 10.02.2023).

2. How gender equality in STEM education leads to economic growth. URL: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/policy-areas/economic-and-financial-affairs/economic-benefits-gender-equality> (дата звернення: 10.02.2023).

3. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 08.09.2005 р. № 2866-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15#Text> (дата звернення: 10.02.2023).

4. Про затвердження плану заходів з реалізації зобов'язань Уряду України, взятих в рамках міжнародної ініціативи «Партнерство Біарріц» з утвердження гендерної рівності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2020. № 1578-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1578-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 10.02.2023).

5. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022-2024 роки з її реалізації:

Вишенська А. О.,
здобувачка вищої освіти 4 курсу,
спеціальності «Право»,
Київський фаховий коледж туризму
та готельного господарства,
Київ, Україна

Кучак О. Є.,
викладач-методист, спеціаліст вищої категорії,
Київський фаховий коледж туризму
та готельного господарства,
Київ, Україна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У ДОСТУПІ ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

Освіта є одним із головних чинників сучасного суспільства, а фундаментом його прогресу є розвиток системи знань. Рівень, якість і доступ до освіти, освітні досягнення населення значною мірою визначають можливості для розвитку та багатьох сфер життя. Тому забезпечення якісної освіти протягом усього життя є необхідною передумовою ефективного функціонування нації та економічного зростання.

Гендерна рівність є невідчужуваною частиною прав людини та передумовою демократії та соціальної справедливості. Україна, як демократична країна, прагне забезпечити рівність у всіх сферах життя, зокрема і в освітній.

Принцип гендерної рівності закріплено в Конституції України. Стаття 24 Конституції вказує на те, що чоловік і жінка є рівними в усіх сферах життя. Частина 3 статті 24 Конституції України безпосередньо присвячена ліквідації дискримінації жінок в Україні та наголошує на забезпеченні рівних прав чоловіків і жінок шляхом надання жінкам рівних з чоловіками можливостей у суспільно-політичній і культурній діяльності, доступу до освіти та професійне навчання, праці та отримання винагороди [1].

Гендерна рівність в освітній сфері гарантується і Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Зокрема стаття 21 наголошує на тому, що держава гарантує рівні права та можливості жінок і чоловіків у здобутті освіти [2]. Тобто на підставі цього навчальні заклади забезпечують рівні умови для жінок і чоловіків під час вступу до навчальних закладів, оцінки знань, надання грантів, позик студентам, а також підготовку та видання підручників, навчальних посібників, які є вільними від стереотипних уявлень про роль жінки і чоловіка.

У 2021 році Кабінетом міністрів України, під керівництвом прем'єр-міністра Шмигала Д. А. було розроблено проєкт Стратегії забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків та жінок на період до 2030 року [3]. В даному проєкті аргументуються важливість вжиття заходів задля подолання нерівності гендерів у суспільному житті, а також проводиться аналіз міжнародних нормативно-правових угод, які є основою забезпечення гендерної рівності в Україні. Цей проєкт був прийнятим 12 серпня 2022 року. Основною метою цієї стратегії є зменшення фактичної нерівності жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства, зокрема і в освітній, а також забезпечення впровадження міжнародних та європейських